

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АГРОБІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

методичні вказівки для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 201 «Агрономія»

Біла Церква

2023

Розглянуто і схвалено
Науково-методичною комісією БНАУ
Протокол № 9 від 15.06.2023 р.

Автори: **Хахула В.С., Городецький О.С., Козак Л. А., Остренко М.В.** –
кандидати с.-г. наук, доценти;

Виробнича практика: методичні вказівки для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 201 «Агронімія» /В.С. Хахула, О.С. Городецький, Л.А. Козак, М.В. Остренко / За ред. О.С. Городецького. Біла Церква, 2023. 46 с.

Викладено загальні положення та методичні вказівки з організації, проходження та порядку оформлення і захисту звітів з виробничої практики здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 201 «Агронімія».

Рецензент: **Примак І.Д.**, завідувач кафедри землеробства, агрохімії та ґрунтознавства, доктор с.-г. наук, професор.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
2. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИКА ЇХ ВИКОНАННЯ	15
Завдання 1. Агроекономічний аналіз діючої в господарстві системи землеробства.	15
Завдання 2. Рослинництво	20
Завдання 3. Овочівництво і плодівництво	21
Завдання 4. Насінництво і насіннезнавство	22
Завдання 5. Кормовиробництво	23
Завдання 6. Меліорація	25
Завдання 7. Зберігання і переробка сільськогосподарської продукції	26
Завдання 8. Тваринництво	27
Завдання 9. Механізація сільськогосподарських робіт	27
3. ПАМ'ЯТКА ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКИЙ ПРОХОДИТЬ ВИРОБНИЧУ ПРАКТИКУ	28
4. ЩОДЕННИК	33
5. ЗВІТ	34
ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ ЗВІТУ З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	35
ДОДАТКИ	38
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	42

ВСТУП

Виробнича практика є важливою складовою частиною фахової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності – 201 «Агрономія».

Мета виробничої практики здобувачів вищої освіти – забезпечення професійної технологічної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Агрономія», досягнення вміння агроекономічно аналізувати систему землеробства, практично застосувати сучасні технології вирощування сільськогосподарських культур та організувати виконання поставлених завдань на виробництві.

Основним її завданням є набуття здобувачами вищої освіти професійних умінь і навичок у поєднанні із закріпленням, розширенням і систематизацією одержаних у вищому навчальному закладі теоретичних знань та готовність майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності.

За період проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти набувають досвіду роботи за обраною спеціальністю, виконуючи в конкретному базовому господарстві функціональні обов'язки на посадах, наближених до агрономічних (помічник агронома, агроном відділку, агроном, головний агроном тощо). Під керівництвом керівника практики від господарства здобувачі вищої освіти виконують програму практики, опановуючи сучасну організацію виробництва, вміння проводити агроекономічний аналіз системи землеробства і оцінювати сучасні технології в галузі рослинництва.

Робоча програма виробничої практики розроблена на основі «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», галузевих стандартів вищої освіти України: освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм, засобів діагностики якості вищої освіти, методичних рекомендацій Науково-методичного центру аграрної освіти щодо проведення практики в аграрних вищих навчальних закладах, наскрізної програми практик спеціальності – 201 «Агрономія», типового і робочого навчальних планів.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Виробнича практика має на меті творче поєднання теорії з практикою, перевірку рівня закріплення теоретичних знань, які одержані за час навчання, набуття практичних навичок роботи за фахом, оволодіння організацією рослинницької галузі у господарстві, навичками впровадження технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на підвищення їх продуктивності, та отримання екологічно чистої продукції.

Перелік компетентностей та очікувані результати навчання

Загальні компетентності

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 1. Здатність використовувати базові знання основних підрозділів аграрної науки (рослинництво, землеробство, селекція та насінництво, агрохімія, плідівництво, овочівництво, ґрунтознавство, кормовиробництво, механізація в рослинництві, захист рослин).

СК 2. Здатність вирощувати, розмножувати сільськогосподарські культури та здійснювати технологічні операції з первинної переробки і зберігання продукції.

СК 3. Знання та розуміння основних біологічних і агротехнологічних концепцій, правил і теорій, пов'язаних із вирощуванням сільськогосподарських та інших рослин.

СК 4. Здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних проце-

сів сільськогосподарських рослин для розв'язання виробничих технологічних задач.

СК 5. Здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва.

СК 6. Здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами в агрономії.

СК 7. Здатність науково обґрунтовано використовувати добрива та засоби захисту рослин з урахуванням їх хімічних і фізичних властивостей та впливу на навколишнє середовище.

СК 8. Здатність розв'язувати широке коло проблем та задач у процесі вирощування сільськогосподарських культур шляхом розуміння їх біологічних особливостей та використання як теоретичних, так і практичних методів.

СК 9. Здатність управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

Програмні результати навчання

ПРН 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПРН 4. Порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення у галузі агрономії.

ПРН 6. Демонструвати знання й розуміння фундаментальних дисциплін в обсязі, необхідному для володіння відповідними навичками в галузі агрономії.

ПРН 7. Демонструвати знання і розуміння принципів фізіологічних процесів рослин в обсязі, необхідному для освоєння фундаментальних та професійних дисциплін.

ПРН 9. Володіти на операційному рівні методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, а також культивування об'єктів і підтримання стабільності агроценозів із збереженням природного різноманіття.

ПРН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної

роботи у галузі агрономії.

ПРН 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов.

ПРН 12. Проектувати й організовувати технологічні процеси вирощування насіннєвого матеріалу сільськогосподарських культур відповідно до встановлених вимог.

ПРН 13. Проектувати та організовувати заходи вирощування високоякісної сільськогосподарської продукції та відповідно до чинних вимог.

ПРН 14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

ПРН 15. Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

ПРН 16. Організовувати результативні і безпечні умови роботи.

Згідно з типовим навчальним планом здобувачі вищої освіти спеціальності – 201 «Агрономія» проходять виробничу практику у 6-му семестрі підготовки бакалавра. Виробничу практику здобувачі вищої освіти проходять у кращих сільськогосподарських підприємствах з різною формою власності, фермерських господарствах, вищих навчальних закладах, науково-дослідних інститутах і дослідних станціях.

Підбір господарств як баз для проходження здобувачами вищої освіти виробничої практики проводять випускні кафедри, а список таких господарств формується щорічно, переглядається деканом факультету. Здобувачі вищої освіти можуть самостійно підбирати для себе місце проходження виробничої практики і пропонувати його кафедрам, деканату, представивши паспорт господарства встановленої форми для укладання відповідних угод.

Здобувачі вищої освіти на другому курсі закріплюються за випускними кафедрами, де їм призначають керівника дипломної роботи з науково-педагогічних працівників кафедри, який і є керівником виробничої практики.

Керівник практики від навчального закладу:

- встановлює зв'язок з керівниками практик від підприємства і разом з ними складає індивідуальні робочі програми проведення практики;
- розробляє тематику індивідуальних завдань і перевіряє їх виконання, надає здобувачам вищої освіти методичну допомогу;
- бере участь у розподілі і переміщенні здобувачів вищої освіти за робочими місцями;
- здійснює контроль за програмою проходження практики і організацією дозвілля здобувачів вищої освіти;
- оцінює результати виконання програми практики.

Перелік баз практик, з якими укладені угоди про співробітництво

№ п/п	Назва підприємства
1	Дендропарк «Олександрія» м. Біла Церква
2	ДП "Білоцерківське лісове господарство"
3	ТОВ «Земля Томилівська» Білоцерківського району
4	ТОВ Агрофірма "Глушки" Білоцерківського р-ну
5	ТОВ «Сухоліське» Білоцерківського району
6	ТОВ Агрофірма «Матюші» Білоцерківського району
7	СВК ім. Щорса Білоцерківського району
8	ННДЦ БНАУ
9	ПОП Агрофірма «Узинська»
10	Чернігівський інститут агропромислового виробництва НААНУ
11	Сквирська дослідна станція Інституту агроєкології НААНУ
12	ТОВ "Сингента" м. Київ
13	ТОВ "Сад-Агро" Звенигородського р-ну Черкаської області
14	Управління Держкомзему у Сквирському районі Київської області
15	ТОВ "Світанок" Лисянського р-ну Черкаської області
16	Переможинська філія ПрАТ НВФ "Урожай" Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області
17	ФГ "Циртій" Вільшанський р-н Кіровоградської області
18	СФГ "Світанок" Оратівського р-ну Вінницької області
19	Кіровська філія ПрАТ НВФ "Урожай" Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області
20	Укр НДПВТ ім. Л. Погорілого Васильківського р-ну Київської області
21	ПрАТ "РайзМаксимко" Лохвицького р-ну Полтавської області
22	Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАНУ
23	ДП "Хмільницьке лісове господарство"
24	ДП "Бершадське лісове господарство"

25	ТОВ “Білоцерківське ШЕУ”
26	ТОВ “Седна -Агро” м. Монастирище Черкаської області
27	ФГ “Расавське” Кагарлицького р-ну Київської області
28	ТОВ “Ківшовата -Агро”
29	ПП «Смарагд» Тетіївський р-н
30	ТОВ «Красилівське»
31	ООО «Гідротехланд»
32	ТОВ «Березино»
33	ТОВ «Софія «7»
34	ДП «Оратівський райлісгосп»

Загальне керівництво практикою здобувачів вищої освіти на підприємствах покладається на керівника підприємства, заступника або одного з провідних фахівців, про що вказується в договорі.

Керівник практики від підприємства:

- несе особисту відповідальність за проведення практики;
- організовує практику згідно з розробленою індивідуальною програмою практики;
- надає здобувачам вищої освіти місця практики, забезпечує найбільшу ефективність її проходження;
- організовує навчання здобувачів вищої освіти правилам техніки безпеки та охорони праці;
- забезпечує виконання погоджених з навчальним закладом графіків проходження практики за структурними підрозділами підприємства;
- надає здобувачам вищої освіти можливість користуватись наявною літературою, необхідною документацією;
- забезпечує і контролює дотримання практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- турбується про умови їх праці і побуту;
- створює необхідні умови для вивчення практикантами нової техніки, передових технологій, сучасних методів організації праці тощо.
- разом з керівником практики від навчального закладу організовує для практикантів консультації з професійних навчальних дисциплін;
- забезпечує здобувачів вищої освіти під час проходження практики на

робочих місцях безкоштовним харчуванням, захисним одягом, взуттям та іншими індивідуальними засобами захисту, гуртожитком на умовах постійних працівників. За необхідності підприємства орендують житлову площу для розміщення практикантів.

Безпосередньо керівництво технологічною, професійною практикою здобувачів вищої освіти у господарствах, відділках, бригадах та інших об'єктах практики покладається на постійно працюючих у них кваліфікованих фахівців, яким доручаються практиканти, в обов'язки яких входить:

- розподіляти практикантів за робочими місцями згідно з графіком проходження практики;
- проводити інструктаж з техніки безпеки і протипожежної охорони на підприємстві і робочому місці під час виконання конкретних видів робіт;
- знайомити практикантів з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- здійснювати постійний контроль за роботою практикантів, забезпечуючи виконання здобувачами вищої освіти програми практики, знайомити практикантів з передовими методами праці;
- оцінювати якість роботи практикантів, складати виробничі характеристики з відображенням у них виконання програми практики, якості професійних знань та умінь, ставлення здобувачів вищої освіти до виробничої і громадської роботи, виконання індивідуальних завдань, організаторських здібностей, участі в засвоєнні нової техніки і технологій тощо;
- надавати допомогу в підборі матеріалів для звіту і щоденника з проходження виробничої практики.

Здобувачі вищої освіти під час проходження виробничої практики на підприємствах зобов'язані:

- повністю виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підпорядковуватися чинним у господарстві правилам внутрішнього розпорядку;
- вивчати і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки

і виробничої санітарії;

- нести відповідальність за виконану роботу та її результати і показувати приклад свідомого і сумлінного відношення до праці;

- брати активну участь у громадському, культурно-масовому житті підприємства, організації.

Під час проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти, крім виконання програми, можуть проводити експериментальні дослідження для виконання дипломної роботи. Ці питання попередньо узгоджуються з керівником практики, який допомагає здобувачам вищої освіти розробити програму проведення наукових досліджень та збору необхідного матеріалу. Одержані результати здобувачі вищої освіти доповідають на наукових студентських конференціях.

Перед виїздом на практику зі здобувачами вищої освіти проводять інструктаж з охорони праці, виробничої санітарії та пожежної безпеки. Здобувачі вищої освіти одержують також направлення на виробничу практику та індивідуальне завдання керівника практики від навчального закладу. З цією метою науково-педагогічними працівниками агробіотехнологічного, економічного факультетів та з кафедри безпеки життєдіяльності проводиться начитка з основних розділів робочої програми практики.

Після прибуття на місце практики здобувачі вищої освіти зобов'язані звернутися до керівника господарства і головного агронома та разом з ними скласти план-графік проходження практики на окремих об'єктах, який повинен впливати з програми виробничої практики. Під час проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти, як правило, є поза штатом господарства. Однак їх також можуть зарахувати на платні посади за профілем спеціальності, при цьому вони повинні також виконувати програму виробничої практики. Для обліку роботи, що виконується за програмою практики, кожен практикант зобов'язаний вести щоденник, який є вихідним матеріалом для складання звіту.

Керівництво виробничою практикою з боку навчального закладу проводиться за допомогою періодичних виїздів науково-педагогічних працівників на

місця практики. Під час виїзду керівників на місця практики вони повинні вирішувати з керівництвом господарства окремі питання, що пов'язані з проходженням здобувачами вищої освіти практики. У разі виникнення у практикантів питань, які не можна вирішити на місці практики, необхідно звертатися в деканат агробіотехнологічного факультету БНАУ.

Під час проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти мають брати активну участь у роботі різних нарад з питань рослинницької галузі, культурно-масовій громадській роботі, що проводиться в господарстві, населеному пункті.

Здобувачі вищої освіти під час проходження виробничої практики зобов'язані вести щоденник. У щоденнику щодня робиться запис про виконану роботу. Зокрема, записується її зміст, місце виконаної роботи та її обсяг, одержані при цьому результати. Оскільки щоденник є одним з основних джерел матеріалу для оформлення звіту про проходження практики, в ньому доцільно записувати всі види польових робіт, технологічні процеси, техніку, агровимоги до проведення різних прийомів обробітку ґрунту, необхідні матеріали власних спостережень. Окремо можна робити фото, різного плану рисунки для написання звіту.

За три-п'ять днів до закінчення практики здобувачі вищої освіти звільняються від виробничих обов'язків для дооформлення звіту про практику.

За результатами проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти оформляють письмовий звіт устанавленого зразку.

Звіт повинен відображати відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати висновки, пропозиції, перелік використаної літератури тощо. Оформляється звіт згідно з вимогами, які встановлені вищим навчальним закладом.

У звіті здобувач вищої освіти має показати вміння аналізувати і узагальнювати різні питання результатів господарської діяльності окремих виробничих підрозділів, організацію впровадження заходів, спрямованих на підвищення продуктивності сільськогосподарських рослин.

Звіт – це індивідуальна праця здобувача вищої освіти. Він повинен бути чітко і акуратно написаний, ілюстрований достатньою кількістю таблиць, схемами, фото.

Після закінчення виробничої практики здобувачу вищої освіти необхідно звернутися до керівника практики в господарстві та підписати щоденник і звіт про проходження виробничої практики та одержати письмову характеристику про проходження виробничої практики і громадської діяльності.

Характеристика підписується керівником господарства і керівником практики та затверджується печаткою.

Прибувши на навчання в навчальний заклад після практики, здобувач вищої освіти зобов'язаний протягом 5 днів здати у деканат для рецензування звіт про проходження практики. До звіту додається щоденник, характеристика з місця проходження практики.

Керівник практики від навчального закладу дає письмову рецензію по звіту і щоденнику.

Здобувачу вищої освіти може бути надано право проходити практику повторно за умов, визначених деканатом.

Критерії оцінювання:

- “відмінно” – здобувачем вищої освіти набуті уміння і освоєні завдання згідно з темами, які виносяться на навчальну практику, зроблені чіткі записи у щоденнику і звіті;

- “добре” – здобувачем вищої освіти набуті уміння і освоєні заплановані згідно з темами практики завдання, але опис і аналіз в щоденнику і звіті неповні;

- “задовільно” – нечітке, з окремими суттєвими похибками виконання завдань, запланованих згідно з темами навчальної практики. Опис і аналіз в щоденнику і звіті неповні;

- “незадовільно” – здобувач вищої освіти не засвоїв завдань, запланованих згідно з темами практики, не може самостійно виконувати ті чи інші поставлені завдання. Відсутні записи в щоденнику.

При оцінці здобувача вищої освіти враховується ставлення до роботи, відповідальність, активність при виконанні завдань, дотримання правил техніки безпеки, відсутність прогулів.

За умови, що виробнича практика є продовженням вивчення навчальних дисциплін, вона проводиться науково-педагогічними працівниками, які викладають ці або споріднені з ними дисципліни.

Відповідальність за проведення виробничої практики покладається на декана факультету, завідувачів кафедр, керівників, головних спеціалістів господарств та установ. Здобувачі вищої освіти, які не виконали програму виробничої практики з поважних причин, зобов'язані її виконати до початку наступної екзаменаційної сесії.

Захист звітів з виробничої практики проводиться публічно на конференціях здобувачів вищої освіти з використанням презентацій, виконаних у програмі Microsoft Power Point, на які запрошуюються керівники і спеціалісти господарств (баз практики).

2. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИКА ЇХ ВИКОНАННЯ

Завдання 1. Агроекономічний аналіз діючої в господарстві системи землеробства.

Зміст аналізу системи землеробства об'єднує вивчення землекористування, господарську та економічну оцінку. Дослідження структури земельних угідь виконують за таблицею 1. Потрібну інформацію беруть з агрономічних документів: державний акт на земельну власність, експлікація земельних угідь, структура посівних площ, плани виробництва продукції рослинництва.

Після заповнення таблиці здобувачі вищої освіти роблять висновок про назву системи землеробства, користуючись прийнятою термінологією (табл. 2) та відповідною часткою ріллі до екологічної норми (40 % від усієї території господарства).

Таблиця 1 – Структура земельних угідь та їх використання в господарстві

Назви земельних угідь та посівів	Площа, га	Частка, %		
		загальної площі	від с.-г. угідь	від ріллі
Загальна земельна площа				
Сільськогосподарські угіддя				
з них: рілля				
луки і пасовища				
сади і ягідники				
Площа посівів озимих зернових				
у т.ч.: пшениці озимої				
жита озимого				
ячменю озимого				
Площа посівів ярих зернових				
у т.ч.: ячменю				
вівса				
кукурудзи				

проса				
гречки				
гороху				
Технічних культур				
у т.ч.: буряка цукрового				
льону				
соняшнику				
ріпаку				
Кормових культур				
у т. ч.: кукурудзи на силос				
багаторічних бобових трав				
багаторічних злакових трав				
кормових коренеплодів				
однорічних трав				
Картоплі, овочевих і баштанних культур				
у т.ч.: картоплі				
овочів				
Чисті пари				
Всього: зернових				
просапних				

Таблиця 2 – Термінологічний ключ для визначення назви системи землеробства

Система землеробства	Частка посівів від площі ріллі, %				
	чисті пари	зернові	просапні	багаторічні трави	зернобобові
1.Зернопарова	10	90	-	-	-
2.Зернопаропросапна	10	80	10	-	-
3. Зернопросапна	-	60	30	-	10
4. Плодозмінна	-	50	30	10	10

Під час практики здобувачі вищої освіти роблять аналіз окремих ланок систем землеробства: системи сівозмін (схеми їх та стан освоєння), системи обробітку ґрунту в сівозміні, системи удобрення, системи захисту від шкочочинних організмів тощо.

Господарську оцінку системи землеробства визначають за фактичною середньою продуктивністю ріллі, тобто фактичною врожайністю основної і побічної продукції, вирощених за останні три роки культур, у т/га кормових одиниць у розрахунку на всю площу ріллі (табл. 3). Вміст кормових одиниць продукції вказаний у «Довіднику з кормовиробництва».

Таблиця 3 – Господарська оцінка системи землеробства

Культура Площа, га	Урожайність основної продукції за роками, т/га			Середня врожайність, т/га		Продуктивність, кормових одиниць, т/га		Вихід продукції з усієї площі
	20__р.	20__р.	20__р.	основної продукції	побічної продукції	основної продукції	побічної продукції	

Таблиця 4 – Система сівозмін у господарстві та стан їх освоєння

Сівозміна	Схеми чергування культур у сівозмінах	№ поля	Фактичне розміщення культур у полях за останні 3 роки		
			20__р.	20__р.	20__р.
Польова	1. 2. і т.д.				
Кормова	1. 2. і т.д.				
і т.д.					

Таблиця 5 – Система обробітку ґрунту в польовій сівозміні

С.-г. культури в порядку їх чергування у сівозміні	Основний обробіток				Передпосівний обробіток				Післяпосівний обробіток			
	заходи	глибина, см	строки	с.-г. машини	заходи	глибина, см	строки	с.-г. машини	заходи	глибина, см	строки	с.-г. машини
1.												
2.												
3.												
4.												
5.												
і т.д.												

Таблиця 6 – Система удобрення ґрунту в польовій сівозміні, фактично здійснена в 20__р.

С.-г. культури в порядку їх чергування у сівозміні	Урожайність основної про-дукції, т/га	Добрива (назва і доза), т (ц)/га			Всього на 1 га		Індекс екологізації землеробства колонку 7 : колонку 6	Всього внесено NPK з органічними і мінеральними добривами, кг/га	Внесено урожаєм, ц/га	Бала нс, +/- кг/га
		Основне	Рядкове	Підживлення	Органічні, т	Мінеральні, NPK, кг				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Конюшина										
2. Пшениця озима										
3. Буряк цукровий										
і т.д.										

Примітка. Шкала оцінки екологізації землеробства за її індексом передбачає стан екологічного землеробства, якщо цей індекс становить менше 15, стан інтенсивної екологізації за величини його 15-25 і стан техногенно-хімічного землеробства – понад 25.

За наведеною таблицею 7 зробити розрахунки для всіх культур сівозміни і в середньому по сівозміні та дати оцінку екологізації землеробства за її індексом. З цією метою слід використовувати методики кафедри землеробства, агрохімії та ґрунтознавства. Витрати робочого часу беруть в економіста господарства.

Таблиця 7 – Фактична система контролю бур'янів у господарстві

Культури сівозміни	Тип забур'яненості	Кількість бур'янів на період застосування заходів, шт./м ²	Заходи	Еколого-економічні пороги забур'яненості	Елементи технології застосування заходів			
					строки	способи	доза препаратів, кг/га, глина обробітку, см	витрати робочого розчину, л/га
1. Конюшина								
2. Пшениця озима								
3. Буряк цукровий								
і. т.д.								

Примітка. Розрахунок еколого-економічного порогу забур'яненості полів проводять, користуючись рекомендаціями кафедри землеробства, агрохімії та ґрунтознавства.

Економічну оцінку системи землеробства виконують за таблицею 8.

Таблиця 8 – Економічна ефективність системи землеробства в господарстві за результатами 20 року

Назви с-г культур	Площа посіву, га	Урожайність основної продукції, ц/га	Валовий збір основної продукції, ц	Реалізаційна ціна, грн/ц	Вартість валового збору		Виробничі витрати		Чистий прибуток		Рівень рентабельності, %
					з 1 га, грн	з усієї площі, тис. грн	з 1 га, грн	на всю площу, тис. грн	з 1 га, грн	з усієї площі, тис. грн	
1. Конюшина											
2. Пшениця озима											
3. Буряк цукровий											
і т.д.											

Завдання 2. Рослинництво

Здобувачі вищої освіти знайомляться зі структурою рослинницької галузі в господарствах і беруть участь у проведенні таких заходів:

- складання та уточнення робочого плану весняної сівби, розробка технологічних карт вирощування зернових, кормових, технічних, овочевих та інших культур. Разом з агрономом господарства розробляють систему заходів щодо інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур;

- визначення якості посівного та садивного матеріалу, підготовка насіння для сівби, оцінка стану посівів озимих культур та багаторічних трав, розробка заходів догляду за ними;

- складання плану використання органічних та мінеральних добрив відповідно до прийнятої в господарстві системи удобрення. Беруть участь у підготовці добрив до внесення, протруєння насіння, отрутохімікатів для боротьби зі шкідниками, хворобами та бур'янами;

- визначення оптимальних строків та способів сівби, норм висіву насіння, густоти стояння рослин у період сходів і перед збиранням, встановлення сівалок на норму висіву, перевірка їх на полі та в загінці;

- визначення та уточнення графіків використання машинно-тракторного парку та робочої сили, комплектування агрегатів. Здійснюють контроль за якістю польових робіт та беруть участь у прийманні виконаних робіт;
- розробка робочих планів догляду за посівами, контроль їх виконання, контроль якості формування густоти стояння рослин;
- здійснення контролю за ростом та розвитком рослин і розробка додаткових заходів догляду за посівами;
- спостереження за ходом дозрівання культур, визначення біологічної врожайності окремих культур та строків і способів їх збирання, розробка маршрутів руху збиральних агрегатів, ознайомлення з роботою зерноочисного та сушильного пунктів;
- визначення засміченості та вологості зерна;
- проведення кваліфікованого аналізу технології та врожайності культур сівозміни.

Для цього здобувачі вищої освіти здійснюють фенологічні спостереження, визначають густоту стояння рослин, біологічну врожайність і структуру врожаю. Ведуть облік виконуваних агрозаходів, звертаючи увагу на строки та якість їх проведення; встановлюють відхилення від технології в поточному році порівняно з технологічними картами. Роблять аналіз рівня врожайності залежно від елементів технології вирощування та погодних умов вегетаційного періоду. Дають критичні зауваження стосовно технологічних заходів, обґрунтовують матеріали своїх спостережень та обліків, викладають рекомендовані заходи, які сприятимуть підвищенню продуктивності с.-г. культур.

Завдання 3. Овочівництво і плодівництво

Вивчаючи овочівництво і плодівництво в господарстві, здобувачі вищої освіти:

- знайомляться зі станом виробництва овочевої продукції в асортименті за попередні три роки;

- вивчають овочеві сівозміни, споруди закритого ґрунту (конструкцію, строки і способи їх використання, способи обігріву, поливу тощо);
- беруть безпосередню участь у розрахунках потреби господарства в насінні, розсаді, ґрунтосуміші, біопаливі, газу і нафтопродуктів для обігріву теплиць і парників;
- беруть участь у складанні річного плану виробництва і реалізації овочевої продукції в асортименті;
- беруть безпосередню участь у проведенні технологічних процесів щодо вирощування і доведення до товарних кондицій овочевої продукції;
- розраховують економічну ефективність виробництва овочевих культур у господарстві;
- знайомляться зі станом плодкових і ягідних насаджень, вивчають породний і сортовий їх склад, розробляють заходи щодо обробітку ґрунту, утримання міжрядь у чистому стані, розробляють систему удобрення, боротьби з хворобами та шкідниками;
- беруть участь у проведенні основних робіт, особливо в обрізуванні дерев, кущів ягідних культур;
- особливу увагу звертають на організацію збирання врожаю і товарну обробку плодово-ягідної продукції;
- за наявності у господарстві плодово-ягідного розсадника знайомляться з усіма роботами, які виконуються;
- розраховують економічну ефективність вирощування плодів та ягід у господарстві.

Завдання 4. Насінництво і насіннезнавство

З метою закріплення теоретичних знань й опанування практичними навиками в галузі селекції та насінництва сільськогосподарських культур здобувачі вищої освіти:

- вивчають систему насінництва в господарстві (районі), знайомляться з його специфікою, особливостями технології вирощування сортового насіння, сортування, сушіння тощо;

- знайомляться зі станом насінневих посівів, доглядом за ними, особливостями збирання насіння та підготовкою його до зберігання;

- беруть участь у визначенні сортозаміни та сортопоновлення, розмірів страхових та перехідних фондів насіння, у відборі зразків насіння для контрольно-насінневих лабораторій;

- знайомляться з районованими та перспективними сортами, роблять економічну оцінку їх вирощування у господарстві, відвідують сортодільниці, дослідні станції та інші наукові заклади;

- знайомляться зі станом виконання у господарстві обов'язкових правил у насінництві, додержанням просторової ізоляції, збереженням сортів від механічного засмічення, проведенням апробації сортових посівів;

- знайомляться з машинами і знаряддями, які використовуються для вирощування, сушіння, протруювання, затарювання, транспортування насіннєвого матеріалу, з роботою насіннєочисних та калібрувальних заводів стосовно зернових, технічних культур та багаторічних трав;

- знайомляться з веденням у господарстві шнурової книги обліку сортового насіння та роботою районної державної насіннєвої інспекції.

Завдання 5. Кормовиробництво

Здобувачі вищої освіти вивчають способи, методи та напрями інтенсифікації кормовиробництва з метою одержання максимальної кількості високоякісних кормів з одиниці площі. З цією метою практиканти:

- знайомляться зі станом кормовиробництва, способом та рівнем спеціалізації галузі;

- вивчають закріплені за галуззю посівні площі, наявну кормозбиральну техніку, організацію роботи в кормовиробництві, застосування мінеральних та органічних добрив, пестицидів тощо;

- вивчають інтенсивні технології вирощування зернофуражних, силосних, коренеплідних та інших кормових культур;
- беруть участь у складанні плану виробництва кормів, кормового балансу;
- разом зі спеціалістами господарства беруть участь у розробці потреби в зелених кормах на весняно-літньо-осінній період;
- беруть участь у розрахунках та організації інтенсивного зеленого конвеєра;
- беруть участь в організації післяукісних та післяжнивних посівів, у визначенні набору культур, площі їх посіву, місця в сівозміні;
- разом зі спеціалістами господарства розробляють схеми конвеєрного виробництва сировини для заготівлі сінажу, сіна, силосу, трав'яного борошна, брикетів, гранул;
- беруть участь у визначенні потреби в транспортних засобах та формуванні транспортних загонів для заготівлі різних видів кормів, складають маршрути їх руху;
- визначають оптимальні строки збирання кормових культур для заготівлі сіна, сінажу, силосу, трав'яного борошна та інших видів кормів, стежать за їх дотриманням;
- перевіряють якість регулювання та роботи кормозбиральної техніки під час заготівлі різних видів кормів;
- здійснюють контроль за якістю кормів, що заготовляються;
- визначають ступінь запровадження в господарстві нових способів консервування (хімічне із застосуванням літосилу, аміаку) та заготівлі сіна (пресованого, подрібненого, вітамінного, вітамінно-білкового, консервованого);
- знайомляться з основними типами природних кормових угідь господарства і району;
- беруть участь в інвентаризації природних кормових угідь та складанні планів заходів їх поверхневого та докорінного поліпшення, знайомляться із фактично виконуваними заходами;

- беруть участь у виборі способу задерніння луків, у його проведенні, підсві трав, розробці заходів щодо боротьби з бур'янами та їх виконання;

- разом зі спеціалістами господарства організовують сівбу травосумішок, визначають строки, способи сівби, норми висіву, глибину загортання насіння, комплектують посівні агрегати, стежать за якістю сівби, визначають щільність травостою, планують і здійснюють заходи з догляду за сіяними луками (підживлення, боротьба із забур'яненістю та ін.);

- знайомляться з організацією пасовищної території (кількість загонів, прогонів, їх площа, місця водопою, пасовищні приміщення тощо), визначають оптимальний режим використання, строки початку, закінчення та висоти стравлювання, складають календарний план використання пасовищ;

- беруть участь у техдогляді за пасовищами (підкошування нестравлених залишків, внесення добрив, полив, підсів трав) у системі пасовищеобороту;

- визначають продуктивність пасовища укісним і зоотехнічним методами;

- знайомляться зі схемою пасовищезміни та організацією і проведенням поливів;

- вивчають стан насінництва багаторічних трав, знайомляться з насінницькою сівозміною, беруть участь у виконанні технологічних операцій щодо вирощування насінників багаторічних злакових і бобових трав, розробляють систему удобрення, беруть участь у проведенні сівби насінників і заходів догляду за ними.

Завдання 6. Меліорація

Здобувачі вищої освіти знайомляться з наявністю меліоративних земель у господарстві та ефективністю їх використання, розмірами площ, які потребують меліорації:

- збирають дані про розміри меліоративних площ,

- вивчають особливості технології вирощування сільськогосподарських культур на цих площах;

- у господарствах зі зрошувальними землями знайомляться з основними елементами зрошувальної системи, технікою поливу та ефективністю їх роботи;
- збирають відомості про режим зрошування: розрахунки строків і норм поливів, кількості їх для різних сільськогосподарських культур;
- збирають та аналізують дані про опади і глибину залягання ґрунтових вод та їх роль у регулюванні водного режиму;
- в господарстві з осушувальною сіткою складають схему осушувальної системи, знайомляться з роботою основних елементів цієї системи, наносять на схему поля сівозмін, свердловини для спостережень за рівнем ґрунтових вод;
- збирають дані про коливання ґрунтових вод за період вегетації та режим опадів;
- дають економічну оцінку меліоративних заходів і строків окупності капіталовкладень, коефіцієнта ефективності, зростання виробництва продукції на одиницю затрат.

Завдання 7. Зберігання і переробка сільськогосподарської продукції

Під час виробничої практики здобувачі вищої освіти повинні:

- ознайомитися з проектами реалізації рослинницької продукції, закладанням та зберіганням насіння, кормів та плодоовочевої продукції;
- брати участь в організації робіт щодо підготовки сховищ до зберігання, проведенні розрахунків потрібної ємності для розміщення запланованої для зберігання продукції;
- брати участь в очищенні та сушінні зерна;
- разом з агрономом оцінювати якість зерна, що надходить з поля від комбайнів, брати участь в оформленні акта оцінки;
- брати участь в оформленні документів на партію зерна, що відправляється на хлібоприймальний пункт, або реалізується іншим способом;
- знайомитися з хлібоприймальним пунктом, із проведенням оцінки привезеної партії зерна та розрахунками за зерно;
- знайомитися зі способами збирання та первинної обробки овочів, фруктів, картоплі;

- брати участь в оцінці картоплі, що надходить на буртмайданчик, у складанні акта якості;
- разом з відповідальним за реалізацію овочевої продукції брати участь у складанні документів на продукцію, яка реалізується у торговельні, заготівельні організації та інші господарства;
- знайомитися зі станом сховищ стаціонарного типу, вивчати наслідки зберігання плодоовочевої продукції за минулі роки як у них, так і в польових сховищах (розміри втрат за зберігання);
- разом з агрономом визначати строки збирання технічних культур оцінюючи технічну стиглість (льону, буряків, соняшнику);
- брати участь в організації доведення продукції технічних культур до реалізаційної якості, складанні документів на реалізовану продукцію;
- відвідувати льоно- та цукрозаводи, брати участь в оцінці якості продукції та визначенні оплати за здану продукцію.

Завдання 8. Тваринництво

Здобувачі вищої освіти вивчають стан виробництва продукції тваринництва за останні 2-3 роки, структурно-породний склад, продуктивність тварин, виробництво продукції з розрахунку на гектар земельної площі, площі ріллі, рентабельність;

- знайомляться з організацією літнього та зимового утримання тварин і годівлі, відтворення та збільшення поголів'я, станом обліку продукції;
- вивчають систему оплати праці в тваринництві;
- знайомляться з інтенсивними технологіями виробництва продукції тваринництва;
- аналізують баланс кормів, беруть участь у складанні плану заготівлі кормів для всіх видів худоби на стійловий період.

Завдання 9. Механізація сільськогосподарських робіт

Завдання здобувачам вищої освіти з цього розділу передбачає вивчення таких питань:

- стан комплексної механізації процесів у рослинництві;
- організацію технічного обслуговування машин;
- ефективність використання машинно-тракторного парку.

3. ПАМ'ЯТКА ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКИЙ ПРОХОДИТЬ ВИРОБНИЧУ ПРАКТИКУ

Порядок заповнення щоденника

Ведення щоденника здобувачем вищої освіти під час проходження виробничої практики є обов'язковим і проводиться щоденно. Щоденник заповнюється старанно, фіолетовими або чорними чорнилами. Після заповнення щоденник разом зі звітом з практики здаються в деканат, після чого їх згідно з навчальним навантаженням направляють для перевірки на одну з кафедр факультету.

Заповнення щоденника проводиться таким способом:

У кінці робочого дня здобувач вищої освіти заповнює всі графи і дає на підпис керівнику практикою від підприємства не пізніше ніж на наступний день. Заповнення проводиться коротко, у стислій формі.

Що потрібно зробити здобувачу вищої освіти до від'їзду на практику:

1. З'ясувати характер і термін проходження практики.
2. З'ясувати назву, точну адресу підприємства, на якому буде проходити практика.
3. З'ясувати, яка кафедра і хто з її наукових співробітників керує практикою на певному підприємстві.
4. Одержати на кафедрі робочу програму виробничої практики та індивідуальне завдання.
5. Одержати на кафедрі консультацію з усіх питань організації проведення практики.
6. Пройти інструктаж з техніки безпеки, отримати угоду та завезти її на підприємство.

Що повинен виконувати здобувач вищої освіти після прибуття на місце практики:

1. З'явитися у відділ кадрів і відмітитися про прибуття.
2. Одержати відповідний документ практиканта (посвідчення, перепустку).

3. Пройти інструктаж з техніки безпеки.

4. На наступний день після прибуття на виробництво приступити до роботи і продовжувати її до останнього дня перебування на практиці.

5. З'явитися до місцевого керівника практикою, ознайомити його з робочою програмою практики, індивідуальним завданням і щоденником, уточнити план та завдання відповідно до умов роботи на певному виробництві, домовитися про порядок, час і місце одержання консультацій.

6. Уточнити з місцевим керівником конкретне робоче місце, календарний план практики та основні обов'язки, які мають виконуватися практикантом, послідовність переходу з одного робочого місця на інше, порядок підведення підсумків на кожному робочому місці, користування місцевими матеріалами, звітами, картами полів, структурою посівних площ, агрохімічною характеристикою ґрунту, кресленнями, технічною літературою, приладами, порядком одержання спецодягу.

7. Після одержання від свого керівника практикою відповідних вказівок здобувач вищої освіти відправляється до місця практики. Несвоєчасне з'явлення практиканта у призначений строк на практику розглядається як прогул.

8. Здобувач вищої освіти, який не відбув установлений термін практики, до захисту звіту не допускається.

Обов'язки здобувача вищої освіти під час проходження практики:

1. Суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку підприємства.

2. Підбираючи і користуючись матеріалами, необхідно неухильно керуватися встановленим на виробництві порядком використання і збереження цих матеріалів.

3. На всіх роботах вести щоденні записи (у щоденнику) про виконання роботи і давати на підпис керівникові практикою від виробництва, не пізніше наступного дня.

4. Крім щоденника, здобувач вищої освіти зобов'язаний мати робочий

зошит і записувати в ньому результати практичної роботи. Відповідно до записів у робочому зошиті та щоденнику здобувач вищої освіти зобов'язаний скласти звіт про практику.

5. Звернути особливу увагу на роботу передовиків виробництва, всебічно вивчати їх досвід і досягнення.

6. З прибуттям на виробництво керівника практики від ВНЗ, практикант має ознайомити його з результатами виконаної роботи, одержати консультацію з усіх питань практики і погодити подальший план роботи.

7. Допомогати виробництву, що передбачає:

а) надання допомоги на робочих місцях;

б) розробку раціоналізаторських пропозицій, поліпшення виробничих процесів, консультації, удосконалення машин, приладів, устаткування та впровадження останніх досягнень науки і техніки;

в) вивчення і розробка заходів для прискорення оборотності обігових коштів, надпланових накопичень, зниження собівартості, підвищення якості продукції, економії сировини та випуск додаткової продукції за рахунок цієї економії;

г) виконання спеціальних виробничих завдань;

д) вивчення і пропаганда методів роботи новаторів виробництва, допомога робітникам-винахідникам і раціоналізаторам;

е) допомогу виробництву з технічного навчання робітників.

8. Керівник практикою від виробництва зобов'язаний ознайомити практиканта з технікою безпеки до початку його роботи з устаткуванням.

9. Здобувач вищої освіти зобов'язаний старанно вести щоденник, який є основним документом з виробничої практики.

10. Практикант повинен намагатися проходити виробничу практику, в першу чергу, на штатному оплачуваному місці. Це дозволить йому краще засвоїти виробництво (технологію, устаткування тощо), здійснити реальну допомогу виробництву.

11. Крім виконання своєї робочої програми та індивідуальних завдань,

здобувач вищої освіти має бути активним учасником у господарському житті підприємства, проводити роботу щодо підняття загальної технічної і політичної свідомості робітників, брати участь у роботі виробничих нарад.

Порядок складання звіту

1. Після закінчення практики здобувач вищої освіти зобов'язаний здати у деканат звіт про виконання ним програми виробничої практики.

2. Звіт про виробничу практику складається здобувачем вищої освіти, як правило, у вечірній час у період його перебування на виробництві, розглядається керівниками практики від виробництва і ВНЗ та супроводжується характеристикою про роботу здобувача вищої освіти під час практики.

3. Звіт про практику оцінюється за чотирибальною системою. Одержання незадовільної оцінки, або неподання звіту про виробничу практику тягне за собою ті ж наслідки (непереведення на наступний курс, позбавлення стипендії тощо), що й незадовільна оцінка однієї із теоретичних дисциплін навчального плану.

Ліквідація незадовільної оцінки, або академічної заборгованості з виробничої практики, проводиться, як правило, через повторне проходження практики.

4. У звіті мають бути технічно грамотні, пов'язані між собою таблиці, рисунки, схеми, фото, опис матеріалів, конструкцій механізмів і процесів роботи.

5. Звіт про виробничу практику – це не простий опис побаченого, а аналіз його на підставі:

- а) пройденого теоретичного курсу;
- б) опрацьованої під час практики допоміжної технічної літератури;
- в) бесіди з керівниками практики;
- г) вивчення роботи передовиків виробництва;
- д) особистих спостережень під час виконання завдань практики.

6. Обсяг, зміст і порядок викладання у звіті зібраних матеріалів визнача-

ється програмою практики.

7. У звіті не допускаються зайві слова, які не мають відношення до конкретного викладу матеріалу.

8. Звіт має складатися кожним здобувачем вищої освіти особисто. Не допускається складання його двома, трьома і більше здобувачами вищої освіти разом. У разі роботи двох, трьох і більше здобувачів вищої освіти на одному робочому місці одночасно, вони повинні поділити роботу між собою представити самостійні окремі звіти.

9. Звіти, виконані тільки на основі літературних джерел у формі розповіді, списані із звітів товаришів по практиці, оцінюються незадовільно і не зараховуються.

10. У разі практики здобувача вищої освіти на віддаленій периферії, де неможливі виїзди керівника практикою від ВНЗ, складання звіту і щоденника контролюється керівником від виробництва.

Обов'язки здобувача вищої освіти на кінець практики

1. До кінця практики здати звіт і щоденник керівнику практикою від виробництва і одержати від нього характеристику та завірений щоденник.

2. Одержані на місці практики прилади, креслення, літературу, спецодяг, постільну білизну тощо повернути.

3. Після повернення з практики в 5 денний термін здати в деканат щоденник, звіт про практику і характеристику.

4. Невчасно зданий звіт може зумовити небажані наслідки, рівноцінні нез'явленню на іспит під час екзаменаційної сесії.

5. Звіти і щоденник, не завірени на місці роботи, не приймаються. Не приймаються також неохайно складені звіти і щоденники.

6. У встановлений деканатом термін здобувач вищої освіти має захистити звіт з практики.

4. ЩОДЕННИК

Щоденник має бути оформлений окремо від звіту у спеціально оформленому зошиті і написаний власноруч здобувачем вищої освіти.

До перевірки не допускаються щоденники, не перевірені попередньо керівником практики від господарства і не затверджені підписом керівника і печаткою господарства.

Ведення технологічного щоденника під час перебування на практиці обов'язкове.

Щоденник потрібно вести в хронологічному порядку з першого дня перебування на практиці (відповідно до терміну практики).

Форма ведення щоденника наведена у таблиці 9.

Таблиця 9 – **Форма ведення щоденника**

Дата	Місце проведення роботи (поле, площа, культура)	Назва і зміст роботи, склад агрегату	Якість роботи		Норми виробітку	Участь практиканта	Підпис керівника виробничої практики
			вимоги	фактично			

Примітка: наведена форма записів має бути розгорнута на двох суміжних сторінках зошита.

5. ЗВІТ

Звіт про виробничу практику здобувача вищої освіти має бути оригінальним (самостійно виконаним), написаним від руки розбірливим почерком або виконаним на комп'ютері за матеріалами, взятими з господарства під час проходження практики.

Звіт повинен включати характеристику господарства, тих його елементів, з якими здобувач вищої освіти зобов'язаний познайомитися у період проходження практики.

Агрономічна частина звіту має складатися з опису сівозмін, короткої характеристики технологій вирощування основних сільськогосподарських культур, які насправді використовуються в господарстві з критичним аналізом їх практикантом.

Якщо у господарстві розвинуте тваринництво, то належну увагу слід приділити розвитку кормовиробництва, а саме кормовим сівозмінам, технологіям вирощування основних кормових культур (короткий опис), виробництву та зберіганню кормів.

Економічна частина береться з річного звіту та власних розрахунків.

До звіту про проходження виробничої практики можна включати ілюстрації (фото, рисунки, плани, ксерокопії, відеодиски).

До звіту в обов'язковому порядку додається щоденник і характеристика практиканта, написана керівником практики від господарства, в якій зазначається рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти та підготовленість його до виконання поставлених господарством виробничих завдань, індивідуальні особливості практиканта, його дисциплінованість тощо. Без характеристики, скріпленої печаткою господарства, звіт до перевірки не приймається.

ОРІЄНТОВНИЙ ЗМІСТ ЗВІТУ З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Титульна сторінка (форма у додатку 1)

Характеристика практиканта з господарства (згідно з вимогами)

Вступ

Назва та форма власності господарства. Географічне розміщення господарства, час перебування практиканта на практиці в господарстві, виконувана робота та доручення (посада).

1. Загальна та економічна характеристика господарства

1.1. *Землекористування господарства* (структура земельних угідь). Вказати напрям діяльності господарства та напрям спеціалізації.

1.2. *Організаційна структура і структура управління.*

1.3. *Показники виробничої діяльності в галузі рослинництва* (площа, урожайність та валовий збір с.-г. культур (таблиця), основні показники виробничої діяльності в галузі тваринництва (якщо є).

1.4. *Склад і структура машинно-тракторного парку* (таблиця).

1.5. *Фінансові показники виробничої діяльності* (вартість валової продукції, загальна сума матеріальних затрат, валовий прибуток, чистий прибуток, рівень рентабельності галузі, норма прибутку).

1.6. *Ефективність господарської діяльності* (вироблено на працівника: валової продукції, валового доходу, прибутку, фондозабезпеченість, фондоозброєність, фондівіддача).

2. Агрономічна частина

2.1. *Забезпеченість та потреба господарства в органічних та мінеральних добривах* (види, форми, кількість, відсоток діючої речовини, джерела надходження (таблиця), умови зберігання добрив).

2.2. *Забезпеченість та потреба господарства у пестицидах* (види, форми, кількість, джерела надходження (таблиця).

2.3. *Наявність у господарстві зерносховищ, складів та інших будівель для зберігання врожаю і кормів.*

2.4. *Розвиток переробної промисловості у господарстві.*

2.5. *Культури та сорти* (їх репродукція та коротка характеристика, джерела надходження насіння в господарство).

2.6. *Сівозміни господарства* (схеми, впровадження у господарстві на сучасному етапі, ротаційні таблиці).

3. Технологія вирощування с.-г. культур (3-4 основні культури)

Опис за схемою:

Основний (зяблевий) обробіток ґрунту після збирання попередника. Вказати марки агрегатів, тракторів, які використовуються для виконання цього прийому, якість виконання роботи, норму виробітку тощо.

Ранньовесняний та передпосівний обробіток ґрунту. Описати строки та якість виконання цих прийомів залежно від погодних умов та стану ґрунту. Якими агрегатами вони виконуються у господарстві.

Підготовка насіння і сівба. Вибір строків сівби, норма висіву залежно від сорту, склад агрегату (марки тракторів, сівалок тощо). Дати аналіз посівам за такими показниками, як енергія проростання, польова схожість та отримання рівномірних сходів оптимальної густоти.

Норми, дози, строки та форми добрив, які вносяться. Агрегати та якість внесення добрив.

Захист посівів і насаджень від бур'янів. Методи та способи боротьби з бур'янами у господарстві. Агрегати для внесення гербіцидів, строки та якість внесення.

Захист від шкідників і хвороб (препарати, технічні засоби).

Збирання врожаю (способи та строки) технічні засоби (комбайни, трактори, причепи тощо), якість збирання урожаю.

Зберігання врожаю.

Реалізація вирощеної рослинницької продукції: кому, коли, за якою ціною.

Подати розвернуту технологічну карту.

Технологію вирощування с.-г. культур слід описувати стисло, у відповідності з щоденником, без використання навчальної літератури.

Висновки

Висновки мають витікати з розділів звіту або щоденника.

Для зменшення обсягу звіту бажано більшість груп показників наводити у вигляді таблиць. Кожна таблиця має бути проаналізована.

Опис таблиць – короткий, по суті з конкретними висновками та рекомендаціями господарству.

У кожному розділі здобувач вищої освіти обов'язково має висвітлити свою думку, показати напрями покращення тієї чи іншої галузі у рослинництві, землеробстві, захисті рослин, технології вирощування с.-г. культур тощо, особистий вклад практиканта у розвитку господарства в період проходження практики.

В кінці висновків вказується дата подання звіту до деканату та ставиться підпис здобувача вищої освіти.

Список використаної літератури

ДОДАТКИ

Додаток 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Агробіотехнологічний факультет

ЗВІТ

з виробничої практики,

що проходила в _____

(назва господарства)

_____ (району, області)

термін практики з _____ до _____

Виконав(ла):

студент(ка) ____ курсу ____ групи

Прізвище, імя, по батькові студента

Керівник господарства:

(*підпис*)

Прізвище та ініціали

М.П.

Біла Церква

20____

38

ДОГОВІР № _____

на проведення практики здобувачів вищої освіти Білоцерківського національного аграрного університету, галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство», спеціальність 201 «Агрономія», ОР «Бакалавр».

місто _____ “ _____ ” _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони Білоцерківський національний аграрний університет в особі ректора, професора Шуст Олени Анатоліївни що діє на підставі статуту і, з другої сторони, _____

(назва підприємства, організації, установи)

(далі – база практики), в особі _____

(посада, прізвище та ініціали)

що діє на підставі _____

(статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою цей договір на проведення практики здобувачів вищої освіти:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувачів вищої освіти на практику згідно з календарним планом:

№ п/п	П.І.Б., здобувачів вищої освіти	Курс	Вид практики	Строки практики	
				початок	закінчення

1.2. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.3. Створити необхідні умови для використання здобувачами вищої освіти програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.4. Забезпечити здобувачам вищої освіти умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати здобувачів вищої освіти-практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.5. Надати здобувачам вищої освіти-практикантам і керівникам практики від університету можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.6. Забезпечити облік виходу на роботу здобувачів вищої освіти-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти університет.

1.7. Після закінчення практики дати характеристику на кожного здобувача вищої освіти-

практиканта, в котрій відобразити якості підготовленого ним звіту.

1.8. Надавати здобувачам вищої освіти можливість збору інформації для курсових та дипломних робіт за результатами діяльності підприємства, яка не є комерційною таємницею.

2. Університет зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список здобувачів вищої освіти, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Університет зобов'язується не розголошувати використану інформацію про діяльність бази практики через знищення курсових, дипломних робіт та звітів у встановленому порядку.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством про працю України.

3.2. Всі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після його підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір складений у двох примірниках: по одному - базі практики і університету.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

Білоцерківський національний аграрний університет: пл. Соборна 8/1 м. Біла Церква Київської області 09117

Бази практики _____

Підписи та печатки:

Ректор БНАУ, професор: _____ Олена Шуст М.П. « ____ » _____ 20__ р.	Керівник підприємства: _____ (назва підприємства) _____ (підпис, ім'я та прізвище) М.П. « ____ » _____ 20__ р.
--	--

Додаток до договору № _____

Паспорт господарства

для проведення виробничої практики студента

_____ курсу _____ групи агробіотехнологічного факультету БНАУ

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Село _____	Експлікація земельних угідь:
Район _____	Всього земельних угідь _____ га
Область _____	у т.ч.: ріллі _____ га
Відстань до:	луків і пасовищ _____ га
районного центру _____ км	Лісів та насаджень _____ га
обласного центру _____ км	Інших угідь _____ га
м. Київ _____ км	Машинно-тракторний парк господарства, шт.:
Сполучення: залізничне (автобусне)	1. Трактори _____
(необхідне під креслити)	2. Автомобілі _____
Керівник господарства _____	3. Комбайни: - зернові _____
_____	- бурякозбиральні _____
Агроном _____	
Інженер _____	

Показники виробничої діяльності за 20__ р.

Культура	Площа, га	Урожайність, т/га
Пшениця озима		
Ячмінь		
Кукурудза		
Горох		
Соя		
Буряк цукровий		
Соняшник		
Ріпак		
Інші культури:		

Юридичні адреси та реквізити сторін:

«НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»

«БАЗА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ»

Білоцерківський національний аграрний університет 09117, Україна, Київська область, м. Біла Церква,
Соборна площа 8/1

Ректора, професор _____ (Олена ШУСТ)
(підпис)

_____ (підпис) _____ (прізвище, ім'я та по батькові)

МП. «_____» _____ 20__ р.

МП. «_____» _____ 20__ р.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Трактори і автомобілі: підручник для вищих аграрних закладів освіти II-IV рівнів акредитації за напрямом "Агрономія" / Я. Ю. Білоконь, А. І. Окоча. К. : Урожай, 2002. 324 с.
2. Сільськогосподарські машини: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та лабораторно-практичних занять за кредитно-модульною системою організації навчального процесу студентів агрономічного факультету. М.М. Сенчук, М.І. Трегуб, В.А. Демещук. Біла Церква, 2011. 322 с.
3. Механізація технологічних процесів у рослинництві. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та лабораторно-практичних занять за кредитно-модульною системою організації навчального процесу студентів агрономічного факультету. М.М. Сенчук, А.М. Рубець, В.С. Хахула, В.А. Демещук. Біла Церква, 2012. 267 с.
4. Войтюк Д.Г., Гаврилюк Г.Р. Сільськогосподарські машини. К.: Каравела, 2004. 552 с.
5. Марченко В.В. Механізація технологічних процесів у рослинництві: Посібник. К.: Кондор., 2007. 334 с.
6. Примак І.Д., Косолап М.П., Ковбасюк П.У., Андрієнко В.В., Іваніна В.В., М. Лі. Г. Метьюз, Скалига О.С. Довідник з гербології. К.: Кондор, 2006. С. 133-165.
7. Манько Ю.П., Луцюк І.О., Примак І.Д. та ін. Рекомендації з методики визначення забур'яненості полів, засміченості ґрунту і органічних добрив насінням бур'янів. Біла Церква, 2000. 30 с.
8. Косолап М.П., Іванюк М.Ф., Примак І.Д., Анісімова А.А., Бабенко А.І. Практикум з гербології: навчальний посібник. Київ: НУБІП України, 2021. С. 393-409.
9. Грицаєнко З.М., Грицаєнко А.О., Карпенко В.П., Леонтюк І.Б. Гербіциди і продуктивність сільськогосподарських культур. Умань, 2005. С. 54-79.
10. Загальна гербологія: монографія. / О.О. Іващенко, О.О. Іващенко. Київ: Фенікс, 2019. С. 247-328.

11. Танчик С.П., Манько Ю.П., Гудзь В.П. та ін. Землеробство: Практикум. Київ : ФОП Корзун Д.Ю., 2013. С. 190-212.
12. Буденний Ю.В., Попов С.І. Бухало Н.І. та ін. Практикум із загального і меліоративного землеробства. Харків: ХНАУ, 2010. С. 138-179.
13. Гіль Л.С., Пашковський А.І., Суліма Л.Т. Сучасні технології овочівництва закритого і відкритого ґрунту. Ч2. Закритий ґрунт. Навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 312 с.
14. Сич З.Д., Бобось І.М., Федосій І.О. Овочівництво: Навч. посібник. Практикум. Київ: ЦП «Копіцентр», 2018. 407 с.
15. Чернишенко В.І., Пашковський А.І., Кирій П.І. Сучасні технології овочівництва закритого ґрунту: Житомир, Рута, 2018. 400 с.
16. Олерографія: підручник / І.М. Бобось, З.Д. Сич, О.О. Комар. К.:ФОП Ямчинський О., 2022. 721 с.
17. Куян В.Г. Плодівництво: підручник. Житомир: ЖНАЕУ, 2009. 480 с.:
18. Дикун, О.М., Козак В.В. Інтенсивні технології вирощування органічної (екологічно чистої) продукції полуниці садової, малини, ожини, смородини і агрусу у незахищеному ґрунті. К.: «Агросвіт України», 2012. 76 с.
19. Мельник О.В. Формування й обрізування інтенсивних насаджень яблуні // Новини садівництва. Спеціальний випуск, 2005. 36 с.
20. Сіленко, В.О. Сучасні технології садівництва. Практикум / Навчальний посібник. В.О. Сіленко. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 182 с.
21. Поліщук В.В., Шубенко Л.А., Карпук Л.М., Шох С.С. Павліченко А.А., Федорук Ю.В. Морфологічні особливості плодових культур: навч. посібник / Умань, 2021. 108 с.
22. Помологія: методичні вказівки / Л.А. Шубенко, С.С. Шох. Біла Церква, 2022. 113 с.
23. Кулешов А.В. Практикум з моніторингу шкідників сільськогосподарських культур / А.В. Кулешов, М.О. Білик, С.В. Станкевич, І.В. Забродіна. Харків: ФОП Бровін О.В., 2016. 206 с.

24. Методичні рекомендації з обліку чисельності шкідників на посівах зернових колосових культур / уклад.: В.П. Петренкова, Т.Ю. Маркова, І.М. Черняєва та ін.; за ред. В.П. Петренкової. Харків, 2011. 52 с.

25. Методичні рекомендації з обліку чисельності шкідників і розповсюдженості хвороб у посівах зернобобових культур / уклад.: Т.В. Сокол, В.П. Петренкова, І.Ю. Боровська, І.М. Ниска; за ред. В.П. Петренкової. Харків, 2015. 68 с.

26. Моніторинг шкідників і хвороб сільськогосподарських культур: навч. посіб./ С.В. Станкевич, І.В. Забродіна, Ю.В. Васильєва та ін.; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучєва. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 624 с.

27. Сіроус Л.Я. Навчальна практика з ентомології: метод. посіб. /Л.Я. Сіроус, Ю.В. Васильєва. Харків: ХНАУ, 2018. 124 с.

28. Кулешов А.В., Білик М.О. Фітосанітарний моніторинг і прогноз: Навчальний посібник. Харків: Еспада, 2008. 512 с.

29. Методичні рекомендації щодо проведення досліджень з картоплею. Немішаєво, 2002. 184 с.

30. Практикум із сільськогосподарської фітопатології. Навч. посіб./ В.Д. Колодійчук, А.І. Кривенко, Н.І. Шушківська К.: «Центр учбової літератури», 2012. 240 с.

31. Фітосанітарний моніторинг/ М.М. Доля Й.Т. Покозій, Р.М. Мамчур та ін. К., 2004. 292 с.

32. Моніторинг шкідників і хвороб сільськогосподарських культур: навч. посіб./ С.В. Станкевич, І.В. Забродіна, Ю.В. Васильєва та ін.; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучєва. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 624 с.

33. Васильківський С.П., Кочмарський В.С. Селекція та насінництво польових культур: підручник. ПрАТ «Миронівська друкарня», 2016. 376 с.

34. Молоцький М.Я., Васильківський С.П., Князюк В.І. Селекція та насінництво польових культур. Практикум. Біла Церква, 2008. 191 с.

35. Мазур О.В., Мазур О.В., Лозінський М.В. Селекція та насінництво польових культур: навчальний посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 348 с.

36. Насінництво польових культур: Навчальний посібник. Шевманьов В.І., Ковалевська Н.І., Мороз В.В. Дніпропетровськ: ДДАУ, 2004. 232 с.
37. Макрушин М.М. Насінництво (методологія, теорія, практика): підручник, видання друге, доповнене і перероблене. М.М. Макрушин, Є.М. Макрушина. Сімферополь: ВД «Аріал», 2012. 536 с.
38. Рослинництво основних культур: монографія. / Балан В.М., Присяжнюк О.І., Балагура О.В., Карпук Л.М. / Вінниця, Тов «ТВОРИ», 2018. 384 с.
39. Дослідна справа в агрономії. Книга перша: Теоретичні аспекти дослідної справи / Рожков А.О., Пузік В. К., Каленська С. М., Пузік Л. М. та ін. / Харків: Майдан, 2016. 300 с.
40. Дослідна справа в агрономії. Книга друга: Статистична обробка результатів агрономічних досліджень / Рожков А. О., Каленська С. М., Пузік Л. М., Музафаров Н. М. / Харків, 2016. 298 с.
41. Основи наукових досліджень в агрономії. / Єщенко В.О., Копитко П.Г., Костогриз П.В., Опришко В.П. / Вінниця : ПП «ТД «Едельвейс і К»», 2014. 332 с.
42. Комплексна механізація виробництва зерна: Навчальний посібник / В.Д. Гречкосій, М.Я. Дмитришак, Р.В. Шатров, В.А. Мокрієнко. К.: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2012, 288 с.
43. Рослинництво. Нові технології вирощування польових культур: підручник. 5-те вид., виправ., допов. / Петриченко В.Ф., Лихочвор В.В. / Львів : НВФ «Українські технології», 2020. 806 с.
44. Рослинництво: навч. посіб. / А. О. Рожков, Є. М. Огурцов; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків: Тім Пабліш Груп, 2017. 362 с.
45. Рослинництво: підруч. для студентів аграр. спец. вищ. закл. освіти III-IV рівнів акредитації / Зінченко О. І. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Умань, 2016. 611 с.
46. Рослинництво з основами кормовиробництва: Підручник / С.М. Каленська, М.Я. Дитришак, Г.І. Демидась та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. 650 с.

47. Dawson C. Implication of Precision Farming for fertilizer application policies // Paper of the International Conference in Cambridge. Strensall, York, UK. 2018. 44 p.